

**BIURO
RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH**

Warszawa, 27 listopada 2015 r.

**Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich
Krzysztof Olkowicz**

IX.517.2.2015.JN

Pani
Hanna Tichy
Przewodnicząca
VIII Wydziału Penitencjarnego i Nadzoru
nad Wykonywaniem Orzeczeń Karnych
Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w
Warszawie
al. Solidarności 127
00-898 Warszawa

Działania Rzecznika Praw Obywatelskich na rzecz ochrony praw osób z niepełnosprawnością mają charakter priorytetowy, dlatego też ze szczególną uwagą Rzecznik śledzi realizację przez Państwo postanowień Konwencji o Prawach Osób Niepełnosprawnych sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz. U. z 2012 r. poz. 1169).

Osoby z niepełnosprawnością, w tym z niepełnosprawnością psychiczną i intelektualną, przebywają również w zakładach karnych i aresztach śledczych. Przypadek pana R. A. oraz innych osób znajdujących się w podobnej jak on sytuacji pokazał, że obowiązujące w naszym kraju standardy postępowania wobec osób niepełnosprawnych psychicznie i intelektualnie są dalekie od oczekiwanych. Jesteśmy więc wszyscy zobowiązani do podjęcia działań na rzecz poprawy tego stanu.

W dniu 27 października 2015 r. przeprowadziłem wizytację w Areszcie Śledczym w Warszawie – Białołęce, która miała na celu sprawdzenie, czy w Ośrodku Diagnostycznym, utworzonym na podstawie rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 14 marca 2000 r. w sprawie zasad organizacji i warunków przeprowadzania badań psychologicznych i psychiatrycznych w ośrodkach diagnostycznych, przebywają skazani z niepełnosprawnością intelektualną i psychiczną oraz, czy mają zapewnioną możliwość korzystania z przysługujących im praw. Spotkałem się ze wszystkimi pacjentami Ośrodka i na podstawie obserwacji oraz przeprowadzonych z nimi rozmów powziąłem wątpliwość, co do możliwości dalszego odbywania kary przez dwóch osadzonych: D. C. i A. G.. Wyniki analizy akt osobowych w/w osób jednoznacznie dały podstawę do oceny, że istnieje potrzeba podjęcia w ich sprawie dalszych działań.

Jeżeli chodzi o p. D. C., to został on doprowadzony do zakładu karnego w celu odbycia kar orzeczonych prawomocnymi wyrokami w wymiarze 10 i 6 miesięcy, za dokonanie przestępstw z art. 278 § 1 k.k., 275 § 1 k.k., 276 k.k., 278 § 5 k.k. oraz art. 62 ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Karę pozbawienia wolności odbywa po raz pierwszy, w warunkach zakładu karnego typu zamkniętego, w systemie zwykłym. Koniec kary przypada na dzień 20 kwietnia 2016 r., uprawnienie do ubiegania się o warunkowe przedterminowe zwolnienie nabył w dniu 20 lipca 2015 r.

Z opinii sądowo-psychiatrycznej z dnia 10 lipca 2013 r. wynika, że biegli lekarze psychiatrzy rozpoznali u skazanego organiczne pourazowe zaburzenia osobowości z regresem funkcji poznawczych i intelektu – w dniu 14 listopada 2011 r. skazany doznał urazu czaszkowo-mózgowego, ze złamaniem lewej kości skroniowej i ciemieniowej. Stwierdzono, że pobyt w zakładzie karnym stanowić będzie poważne niebezpieczeństwo dla jego zdrowia i życia. Mając na uwadze opinię lekarzy psychiatrów, skazanemu dwukrotnie odraczano wykonanie kary 6 miesięcy pozbawienia wolności (w dniu 30 lipca 2013 r. i w dniu 31 grudnia 2013 r.) oraz dwukrotnie orzekano wobec niego przerwę w wykonaniu kary 10 miesięcy pozbawienia wolności, na podstawie art. 150 § 1 k.k.w. w zw. z art. 153 § 1 k.k.w. (w dniu 26 września 2013 r. na okres 6 miesięcy i w dniu 7 lipca 2014 r. na okres 3 miesięcy).

Skazany nadal wymaga opieki i pomocy innych osób w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji. Ma zaburzenia mowy, problemy z pisaniem i czytaniem, z trudnością się podpisuje. Jest lękliwy, zagubiony, o obniżonym nastroju. W zakładzie karnym został zakwalifikowany do kategorii osób zagrożonych samobójstwem i objęty opieką presuicydalną.

Pozyskane informacje w sprawie p. C. wskazują, że stan jego zdrowia nie uległ poprawie od czasu ostatnich postanowień o odroczeniu kary oraz udzieleniu przerwy w wykonaniu kary, którą orzekano na czas określony, niemniej jednak w związku z zaistnieniem przesłanek wskazanych w art. 150 § 1 k.k.w., czyli z powodu choroby psychicznej lub innej ciężkiej choroby uniemożliwiającej wykonanie kary do czasu ustania przeszkody. Z protokołu posiedzenia Sądu Rejonowego w R. z dnia 4 września 2013 r. wynika, że trudno ocenić jak długo przeciwwskazania dla odbywania kary przez skazanego będą aktualne. Lekarz psychiatra wskazał, że cyt.: „W 100 % nigdy nie da się wykluczyć zagrożenia dla życia lub zdrowia skazanego w trakcie odbywania kary pozbawienia wolności (...). Wypełniony ubytek kości w czaszce jest niestabilny, co przy ewentualnym kolejnym urazie może prowadzić do poważnych konsekwencji, włącznie ze śmiercią, w zależności od rodzaju obrażeń”.

Z analizy akt osobowych skazanego wynika, że od czasu udzielenia mu przerwy w karze, w dniu 7 lipca 2014 r., nie podejmowano działań w celu ustalenia, czy dotychczasowe przeszkody uniemożliwiające wykonanie kary ustały i czy aktualny stan zdrowia skazanego pozwala na wykonanie kary pozbawienia wolności oraz, czy osadzenie

go w warunkach izolacji więziennej nie będzie łączyło się dla niego z nadmiernie dolegliwymi skutkami.

Jeżeli zaś chodzi o osadzonego G. A., to jest on skazany na karę 1 roku pozbawienia wolności z art. 297 § 1 oraz art. 286 § 1 k.k. Karę odbywa od dnia 27 sierpnia 2015 r. na podstawie postanowienia z dnia 18 grudnia 2012 r. w przedmiocie zarządzenia wykonania kary. Karę odbywa po raz pierwszy, w warunkach zakładu karnego typu zamkniętego, w systemie zwykłym. Koniec kary przypada na dzień 26 sierpnia 2016 r., uprawnienie do ubiegania się o warunkowe przedterminowe zwolnienie nabędzie w dniu 24 lutego 2016 r.

Psycholog podczas rozmowy ze skazanym (w dniu 31 sierpnia 2015 r.) ustalił, że od roku jest on leczony psychiatrycznie z uwagi na zaburzenia psychotyczne (omamy), miewa myśli samobójcze. Ostatni raz takich objawów doświadczał w izolacji w Wielkiej Brytanii (przed przejściem go przez stronę polską na podstawie Europejskiego Nakazu Aresztowania), gdzie był leczony w szpitalu psychiatrycznym. Kontakt z osadzonym jest utrudniony, wymaga on kilkukrotnego powtórzenia pytań, ma problemy z precyzją odpowiedzi, umiejscowieniem w czasie poszczególnych wydarzeń. Psycholog stwierdził upośledzenie funkcji poznawczych. W dniu 21 października br. psycholog Ośrodka Diagnostycznego potwierdził u osadzonego zaburzenie orientacji allopsychicznej: nie potrafił odpowiedzieć, w jakim celu i skąd przyjechał do Aresztu Śledczego w Warszawie - Białołęce, podać aktualnej daty, miesiąca.

Na podstawie dostępnych danych trudno ocenić, jaki jest obecnie stan dezorganizacji psychicznej skazanego, bowiem brak jest aktualnej opinii lekarzy psychiatrów na temat jego zdrowia.

Na marginesie pragnę wskazać, iż skazany D. C. w postępowaniu wykonawczym dotyczącym odroczenia wykonania kary oraz udzielenia przerwy w wykonaniu kary nie miał obrońcy, a z dokonanych ustaleń wynika, że już w tamtym czasie nie był zdolny do realizacji prawa do obrony. Informacje zawarte w opiniach biegłych lekarzy psychiatrów na temat stanu zdrowia skazanego uzasadniają wątpliwość co do jego poczytalności (art. 8 § 2 pkt 2 k.k.w.). Skazany miał również zaburzenia mowy, a osoba cierpiąca na takie zaburzenia, o ile są one znacznego stopnia i poważnie utrudniają kontakt z organem procesowym, może być uznana za „niemego” w rozumieniu art. 8 § 2 pkt 1 k.k.w. W przedmiotowym przypadku można mówić również o wystąpieniu „okoliczności utrudniających obronę” (art. 8 § 2 pkt 5 k.k.w.) - właściwości osobiste skazanego (sprawność poszczególnych narządów zmysłów, stopień sprawności umysłowej) w znaczący sposób utrudniały realizację prawa do obrony materialnej bezpośrednio przez niego samego.

Prawo do obrony jest prawem określonym zarówno w Konstytucji, umowach międzynarodowych, które Polska ratyfikowała, a także w aktach ustawowych. Rzecznik ma więc kompetencje do podejmowania wszelkich przypisanych mu prawnie działań na rzecz ochrony tego prawa. Stąd zwracam się z uprzejmą prośbą o powiadomienie, czy przebywający

w Ośrodku Diagnostycznym w Areszcie Śledczym w Warszawie - Białołęce skazany B. W., ma zapewnione prawo do obrony w obecnie prowadzonym przed Sądem Okręgowym w W. postępowaniu w przedmiocie udzielenia skazanemu warunkowego przedterminowego zwolnienia – sygn. akt XI Kow 2125/15.

P. W. został skazany wyrokiem z dnia 10 marca 2015 r. na karę 3 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności za przestępstwo z art. 55 ust. 3 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii w związku z art. 31 § 2 k.k. Zgłosił się do odbywania kary w dniu 26 sierpnia 2015 r., koniec kary przypada na dzień 16 kwietnia 2017 r., prawo do ubiegania się o udzielenie warunkowego przedterminowego zwolnienia nabył w dniu 14 lipca 2015 r. Biegli lekarze psychiatrzy, w opinii sądowno-psychiatrycznej z dnia 9 stycznia 2015 r., rozpoznali u skazanego zespół psychoorganiczny z miernie nasilonymi objawami otępiennymi. Powyższy stan psychiczny w odniesieniu do zarzucanych mu czynów w znacznym stopniu ograniczał jego zdolność rozpoznawania znaczenia czynów i zdolność pokierowania swoim postępowaniem w rozumieniu art. 31 § 2 k.k.

Wprawdzie sam fakt skazania, obejmującego w kwalifikacji prawnej przypisanego czynu przepis art. 31 § 2 k.k., nie może przesądzać o istnieniu uzasadnionej wątpliwości co do poczytalności skazanego w postępowaniu wykonawczym, jednak należy mieć na uwadze szczególną sytuację, gdy jest on osobą np. w podeszłym wieku (jak w przypadku w/w) i rozpoznano u niego istotne mankamenty zdrowia psychofizycznego, które nie pozostały obojętne dla zachowania skazanego, skutkowały bowiem popełnieniem przez niego czynu w stanie poczytalności ograniczonej. **Skoro zatem istniały podstawy faktyczne do powzięcia uzasadnionych wątpliwości co do poczytalności p. W. i mógł on uczestniczyć w postępowaniu procesowym odbywającym się w marcu br. wyłącznie przy zapewnieniu pomocy prawnej, to w mojej ocenie wydaje się uzasadnione posiadanie przez niego obrońcy w obecnie toczącym się postępowaniu wykonawczym.**

Mając powyższe na uwadze oraz w związku z brzmieniem art. 32 k.k.w., zwracam się z uprzejmą prośbą o rozważenie możliwości wyznaczenia sędziego penitencjarnego, który w ramach czynności nadzorczych zbada sytuację wskazanych wyżej osób pozbawionych wolności.

Będę wdzięczny za powiadomienie mnie o zajętym stanowisku i podjętych w przedstawionych sprawach działaniach.

Podpis na oryginale